

Robert C. Castel: Atomárnyék a Zapad felett

2025 szeptember 21. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

• [0](#)

nincs értékelve

Még

Mérték

Oroszország nyugati irányban már a nukleáris elrettentésre építi a védelmét.

Szeptember 16-án éjszaka ért véget Oroszország és Belarusz négyévente megrendezett hadgyakorlata, a Zapad

2025. Az id?zítés kiváló alkalom arra, hogy benézzünk a Zapad „motorházteteje” alá, és megvizsgáljuk azokat a mintázatokat, amelyek az 1977 óta zajló gyakorlatokból kirajzolódnak.

Miel?tt azonban a nukleáris komponens vizsgálatába mélyednénk, egy fontos megszorítást kell tennünk. A különböz? források gyakran ellentmondó képet festenek ezekr?l gyakorlatokról, és éles szakért?i viták övezik értelmezésüket. A 2013-as és a 2021-es Zapad nukleáris dimenzióját illet?en az elemz?k tábora megosztott: egyes szakért?k szerint ez marginális jelent?ség? volt, mások viszont a 2009-ben megkezdett folyamatok fokozatos elmélyülését látják bennük.

A titkosításból fakadó bizonytalanság súlyát jól jelzi, hogy a korai, 1970–80-as évekbeli Zapadok egy részével kapcsolatban még a pontos dátumok sem ismertek. Végs? válaszokhoz alighanem csak az orosz archívumok megnyitása után juthatunk.

Mindezt elmondva továbbléphetünk, hogy megvizsgáljuk,

a nukleáris hadviselés miként kap egyre nagyobb szerepet az orosz katonai doktrínában – különösen, ha a Zapad hadgyakorlatok lencséjén keresztül vizsgáljuk.

A 2009. szeptember 18–29. között tartott Zapad során a nukleáris komponens célja a politikai sokk kiváltása volt: egy korai eszkalációs opció demonstrálása, egészen pontosan egy stratégiai atomcsapás szimulálása a lengyel f?város ellen. Szakért?k szerint ez tekinthet? az els? kifejezetten nukleáris forgatókönyvnek a Szovjetunió bukása óta. Mindez mindössze törzsgyakorlat keretében valósult meg, a nukleáris csapásmér? eszközök diszlokációja nélkül. Hogy mi volt a nukleáris komponens stratégiai logikája?

Moszkva valószínűleg jelezni kívánta a NATO-nak, hogy a konvencionális er?k gyengesége ellenére – vagy épp emiatt – kész bármikor nukleáris fegyver bevetésére, ha fenyegetve érzi magát.

A gyakorlat Belaruszban és Oroszország nyugati részén zajlott, mintegy hatvanezer katona részvételével. A fenyegetett ország els?sorban Lengyelország volt. Belarusz szerepe ekkor még inkább csak kispályás segédszerepre korlátozódott.

A 2013-as gyakorlatban a nukleáris fegyverek már nem pusztán függelékként jelentek meg, hanem a tervezés kezdetét?l beépített elemmé váltak. A szimulált eszkalációs lépés nukleáris csapással történt volna, stratégiai bombázók bevetésével.

Hogy mit üzent ezzel Oroszország? Azt, hogy a nukleáris komponens minden nagyméret? hadm?velet szerves részét képezi.

A 2013. szeptember 20–26. között tartott Zapadon mintegy kilencvenezer katona vett részt; Belarusszal és Nyugat-Oroszországgal együtt a kalinyingrádi területet is bevonták. A fenyegetett nyugati államok els?sorban Lengyelország és a balti országok voltak, továbbá árnyék vetült az északi államokra is. Belarusz szerepe felértékel?dött, immár a tervezés integrált részévé vált, hetedik nyárfából második alabárdossá avanszált. Lényeges adalék, hogy ugyanebben az évben, a Zapad el?tt néhány hónappal Oroszország szimulált nukleáris bombatámadást hajtott végre Stockholm ellen, amikor két Tu–22M3 stratégiai bombázó mintegy százötven kilométerre közelítette meg a svéd f?várost.

A 2017-es gyakorlat doktrinális alapja a nem stratégiai nukleáris er?k konvencionális hader?kkel való még szorosabb integrálása volt. Nemcsak törzsi, tervez?i szinten láttunk lépéseket, hanem az ehhez kapcsolódó csapásmér? eszközök operatív mozgását is megfigyelhettük. Ismét megjelentek az Iskander–M rendszerek Kalinyingrád térségében; a kett?s felhasználású rendszerek stratégiai dilemmát kreálva a Nyugatnak, els?sorban Lengyelországnak és Németországnak.

A 2017-es Zapadon hetven-, más források szerint százezer katona vett részt; a helyszín ismét Kalinyingrád és Belarusz volt. Az érintett nyugati államok köre tovább bővült: Lengyelországon, a Baltikumon és az északi országokon túl a szövetség teljes keleti szárnya érintetté vált. Belarusz szerepe is tovább erősödött: a man?verek jelent?s része ezúttal belarusz területen zajlott.

A 2021-es Zapad hadgyakorlat során egyértelm?en megfigyelhet? volt, hogy az orosz katonai tervezés

koncepciójában a konvencionális fegyverrendszerek, a nem stratégiai nukleáris eszközök és a stratégiai fegyverek egy integrált kontinuum részeként jelennek meg.

A hadgyakorlatban fontos szerepet kaptak az új orosz csapásmérő eszközök: Iskanderek és Kalibr cirkálórakéták. Moszkva célja az volt, hogy jelezze: készen áll a regionális szintű eskalációra, hogy elrettentse a NATO-t bármiféle lépéstől – legyen az akár konvencionális, akár nukleáris. A hadgyakorlatban részt vevők száma elérte a kétszázezretet: a legnagyobb ilyen létszám a hidegháború óta. A gyakorlatok Belaruszban és Kalinyingrádban zajlottak, továbbá először kapott szerepet az Arktikum is. Ennek megfelelően bővült azon államok köre, amelyekre a gyakorlat potenciális fenyegetésként hatott. Belarusz szerepe az eddigiekhez képest is jelentősen felértékelődött.

Kevesebb mint fél évvel a 2021-es Zapad után kitört az orosz–ukrán háború. A gyakorlat politikai, stratégiai, geopolitikai és diplomáciai jelentőségét nem lehet eléggé hangsúlyozni a Nyugat-Ukrajnára adott reakciói szempontjából. Valószínű, hogy a háború első szakaszában tapasztalt nyugati stratégiai bénultságot nagymértékben magyarázta a 2021-es Zapad által kommunikált üzenet.

Végül elérkeztünk a tegnapi véget ért 2025-ös Zapadhoz, ahol az egyensúly végleg felborult, és a nukleáris elrettentés az orosz stratégiai elrettentés elsőleges pillérévé vált. Mindez alighanem a konvencionális orosz ukrajnai lekötöttsége miatt lett így.

A nukleáris komponens a gyakorlat kezdetétől a végéig jelen volt, egyes szakértők szerint a gyakorlat magját képezte. Az eddig említett eszközök mellett először figyelhették meg a belarusz területre telepített Oresnyik, illetve a hiperszonikus és Cirkon rakétákkal felszerelt Tu–160-as bombázók megjelenését. Fontos különbség, hogy ezek mozgatója nem kizárólag törzsgyakorlati keretben zajlott, hanem ténylegesen a terepen is dokumentálható volt. A hadgyakorlat politikai célja alighanem az volt, hogy Oroszország azt üzenje a NATO-nak:

az ukrán háború ellenére elegendő tartaléka van ahhoz, hogy egy második fronton is helytálljon, és egy akár konvencionális, akár konvencionális-taktikai nukleáris háborúban győzelmet arasson – elrettentve a NATO-t a közvetlen katonai beavatkozástól Ukrajna oldalán.

A földrajzi kiterjedés is jelentősen bővült. Az északi régió, amely 2021-ben jelent meg először a Zapad keretében, most sokkal hangsúlyosabb szerepet kapott: az Északi- és a Barents-tengeren zajló hadműveletek is a gyakorlat részét képezték. Megjegyzendő az is, hogy 2025-ben a résztvevők száma jóval alacsonyabb volt, mintegy 13 ezer fő – lényegesen kevesebb az előző gyakorlatoknál. Ennek oka feltehetően a konvencionális orosz ukrán lekötöttsége volt.

Hogyan foglalhatók tehát össze a 2009 óta látható trendek?

Megfigyelhető, hogy a 2009-es és a 2013-as Zapadokon a nukleáris orosz szimbolikus szerepe fokozatosan intézményesült: a nukleáris hadviselés lassan a konvencionális hadviselés elválaszthatatlan társulemévé vált. A 2017-es és a 2021-es gyakorlatokon különösen a taktikai nukleáris csapásmérő orosz integrációja fokozódott.

2025-re pedig a nukleáris komponens dominánssá vált, a korábbi kiegészítő, elrettentő szerepből az orosz hadviselés (warfighting) központi eszközévé lépett elő.

2009-ben a nukleáris fegyver még a politikai jelzés eszköze volt, de 2013-ban már a nem stratégiai nukleáris hadviselés fősodorba emelését, normalizációját láttuk. A 2017-es és a 2021-es gyakorlatok a haditechnika kinergetésével hitelesítették a nem stratégiai nukleáris elrettentést. A 2025-ös Zapad azt az üzenetet kívánta propagálni, hogy a konvencionális orosz leterheltsége miatt Oroszország nyugati irányban a nukleáris elrettentésre, nem a stratégiai nukleáris hadviselésre építi védelmét.

Miért volt fontos mindezt elmondani?

Azért, hogy demonstráljuk: miközben számos nyugati szakértő axiómaként kezeli, hogy a nukleáris hadviselés (warfighting) fogalma egy oximoron, az orosz stratégák és politikai-katonai vezetők a nukleáris, különösen a nem stratégiai nukleáris hadviselést a konvencionális hadviselés folytatásának tekintik – más eszközökkel.

Robert C. Castel

A szerző az Alapjogokért Központ biztonságpolitikai szakértője, lapunk főmunkatársa

www.magyar nemzet.hu

Ajánló